

WYSTAWA „NAUKA I KULTURA POZNANIA W DZIESIĘCIOLECIU POLSKI LUDOWEJ” W MUZEUM NARODOWYM W POZNANIU

W dn. 23 lutego 1955 r., w dziesiątą rocznicę kapitulacji hitlerowców, rozgromionych na wzgórzach Cytadeli przez żołnierzy Armii Czerwonej i ochotnicze oddziały mieszkańców miasta, otwarto uroczystie w salach Muzeum Narodowego w Poznaniu wystawę „Nauka i kultura Poznania w dziesięcioleciu Polski Ludowej”. Inicjatywa Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i organizacyjna współpraca Prezydium Miejskiej Rady Narodowej z Muzeum Narodowym i Towarzystwem przyniosły w rezultacie osiągnięcie, które stanowi nie tylko obszerny i wszechstronny przegląd powojennego rozwoju i dorobku miasta w dziedzinie nauki i kultury, ale jest zarazem pięknym uczczeniem dziesiątej rocznicy wyzwolenia stolicy Wielkopolski spod hitlerowskiej okupacji. Kilka miesięcy prac przygotowawczych, podjętych na wezwanie organizatorów wystawy przez kilkadziesiąt instytucji kulturalnych, oświatowych i naukowych z terenu miasta, zapewniły wystawie logiczny układ ekspozycji oraz bogactwo materiału ilustrującego, dokumentującego charakter i kierunki rozwoju kultury i nauki Poznania w pierwszym dziesięcioleciu Polski Ludowej.

Wystawa, zajmująca powierzchnię ośmiu dużych sal Muzeum Narodowego, ułożona została w dwóch wyraźnie zaznaczonych zakresach ekspozycyjnych. Pierwsza, główna część wystawy, rozmieszczona w holu Muzeum, dawała zwiedzającym przejrzysty przegląd drogi rozwojowej, którą nauka i kultura stolicy Wielkopolski przeszły od chwili wyzwolenia po ostatni rok planu sześcioletniego. W przeglądzie nie ograniczono się do prostego przypomnienia faktów i wydarzeń tego okresu, ale ujęto je w etapy rozwojowe, akcentując w ramach każdego etapu jego swoistość, oraz wysuwając te zagadnienia, które najlepiej obrazują charakter przeobrażeń i wkład środowiska poznańskiego w walkę o nowe oblicze kultury i nauki Polski Ludowej. Zgodnie z przemianami, jakie wraz z wyzwoleniem przyniosły narodowi rewolucja społeczna i kulturalna, zebrano w 54 gablotach dokumenty patriotycznej odbudowy życia kulturalnego i naukowego miasta po zniszczeniach wojennych (pierwszy okres: 1945—1946), żywiołowego rozwoju badań naukowych i nie skoordynowanej jeszcze działalności na polu kultury (drugi okres: 1947—1950) oraz opartego już na świadomości socjalistycznej planowego kształtowania i rozwijania nauki i kultury (trzeci okres: 1951—1955).

W takim układzie zwiedzający zapoznawał się krótko z ponurymi dowodami niszycielskiej polityki hitlerowców, której przeciwstawiała się twórcza żywotność poznańskich pracowników nauki i kultury, konspiracyjnie pracujących nad pogłębieniem i wzbogaceniem stanu posiadania w tych dziedzinach życia narodowego (pokazano m. in. publikacje napisane podczas okupacji). Z pierwszych lat odbudowy przypomniano ważniejsze wydarzenia, otwierające dla wielu instytucji kulturalnych i naukowych miasta nowy etap prac, których rozwój zahamowała okupacja, zilustrowano fotografiami akcję zabezpieczania zabytków dawnej kultury miasta i rewindykacji zagrabionego przez hitlerowców mienia kulturalnego i naukowego. Wśród nowo powstałych instytucji zobrazowano naukowobadawczą i wydawniczą działalność Instytutu Zachodniego.

Tematem dalszych gablot stały się najważniejsze zagadnienia życia kulturalnego i oświatowego naszego miasta, będące przejawami demokratyzacji kultury i stale postępującej likwidacji zacofania okresu kapitalistycznego. Tutaj znalazły swą ilustrację: działalność rozmaitych instytucji popularyzujących wiedzę, upowszechniających kulturę (teatry, kina, muzea, koncerty, radio, prasa), kształtujących nowe kadry pracowników oświatowych. W tej części zobrazowano też formy i osiągnięcia na naszym terenie różnorodnych akcji specjalnych, które miały wybitne znaczenie dla uprzystępnienia dóbr kulturalnych szerokim masom społeczeństwa (walka z anai-

fabetyzmem, konkursy czytelnicze, rozwój sieci bibliotecznej, objazdy terenowe teatrów, filharmonii, muzeów i Artos, działalność zespołów świetlicowych itp.). Dużo miejsca poświęcono szkolnictwu wszystkich rodzajów (od szkoły podstawowej do szkolnictwa artystycznego na szczeblu średnim). Szczegółowo i dobrze plastycznie opracowane tabele i wykresy statystyczne uzupełniały bogaty materiał ilustracyjny i ekspozycyjny, na który złożyły się m. in. cenniejsze prace uczniów szkół poznańskich. Zebrane w tej części materiały dawały zwiedzającym jasny pogląd na nowe zadania dydaktyczne i wychowawcze, jakie postawiła przed szkolnictwem władza ludowa, a zarazem dokumentowały rozrost szkolnictwa poznańskiego w rozmiarach nieznanymi przed wojną.

W osobnym, obszernym dziale części problemowej wystawy pokazano drogi rozwojowe i osiągnięcia szkolnictwa wyższego i powojennej nauki poznańskiej. Tutaj statystyki mówiły o wzroście ilości młodzieży studiującej na wyższych uczelniach Poznania, wykazywały przeobrażenia jej składu socjalnego w stosunku do stanu przedwojennego i unaoczniały rozległy zasięg opieki Państwa nad studentem. Fotograficznie zapoznawały w tej części z urządzeniami szkół wyższych, z pracą dydaktyczną, z życiem studenckim, a także z najwybitniejszymi przedstawicielami życia naukowego miasta, których poważny dorobek naukowy, niejednokrotnie wyróżniany w ciągu dziesięciolecia nagrodami państwowymi i miejskimi, wyłożono w kilkunastu gablotach. W specjalnej gablocie pokazano zwiedzającym rezultaty prac zespołowych, podejmowanych przez uczonych poznańskich w ramach ogólnopolskiego planu prac naukowych Polskiej Akademii Nauk, w której skład wchodzi aż 11 naukowców z naszego miasta. Na osobnej tablicy przedstawiono strukturę Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, przybliżając w ten sposób szerszemu ogółowi zagadnienie zorganizowanego współdziałania naukowców miejscowego środowiska. Tablicę uzupełniały liczne powojenne wydawnictwa PTPN, z których niejedno stanowi wybitne osiągnięcie zarówno naukowe, jak edytorskie. Problemy współpracy nauki z życiem zwiedzający mógł poznać, zatrzymawszy się przy gablotach poświęconych działalności Akademii Medycznej, Wyższej Szkoły Rolniczej i Szkoły Inżynierskiej. Tę część wystawy zamykały gabloty unaoczniające oddziaływanie nauki radzieckiej na prace naszego ośrodka, udział problematyki Ziemi Zachodnich i Wielkopolski w twórczości naukowej uczonych poznańskich oraz szeroką wymianę zagraniczną publikacji, prowadzoną głównie przez PTPN, zapoznającą bez mała cały świat z twórczym dorobkiem uczonych naszego miasta.

Ostatnią część problemowego działu wystawy wypełniła dokumentacja dziesięcioletniego dorobku szkolnictwa poznańskiego, teatrów, opery i muzyków, osiągnięć muzealnictwa i konserwatorstwa literatów i dziennikarzy poznańskich, radia i filmu, amatorskich zespołów artystycznych oraz organizacji popularyzujących wiedzę i książkę wśród społeczeństwa. W krótkim omówieniu nie podobna wymienić wszystkich przejawów dziesięcioletniego życia nauki i kultury w Poznaniu, które przypomniano w tej części wystawy, włączając zespoły tych zjawisk w jednolity ciąg narracyjny, uzasadniony wspomnianym powyżej założeniem. Zwiedzający mógł z tytułów poszczególnych gablot, od pierwszej do ostatniej, odczytać myśl przewodnią wystawy, którą było zobrazowanie wielkiego procesu wyzwolenia i budowy Państwa Ludowego na odcinku poznańskim.

W siedmiu bocznych salach Muzeum zagadnienia, które znalazły się w części problemowej wystawy, uzyskały interesujące uzupełnienie w postaci wszechstronnej i bogatej ekspozycji najlepszych i najbardziej doniosłych osiągnięć poznańskiej nauki i kultury. W dwóch salach zgromadzono dorobek naukowców ze wszystkich dziedzin wiedzy, wykonany dla przemysłu (np. strunobeton — Szkoła Inżynierska, mechaniczna technologia drewna i nasiennictwo — Wyższa Szkoła Rolnicza, badania nad włóknami przemysłowymi — Instytut Przemysłu Włókien Łykowych), a także zaprzano zwiedzających z nowoczesnym wyposażeniem zakładów szkół wyższych (aparatury

rozmaitego typu i przeznaczenia), które w obecnych warunkach stanowią doskonały warsztat pracy dla młodej kadry naukowców i przyszłych pracowników rozmaitych gałęzi przemysłu, gospodarki narodowej oraz instytucji służących kulturze i oświacie społeczeństwa. Nie zabrakło też eksponatów, mówiących o oddźwięku, który znalazła wśród szerokich mas akcja popularyzacji wiedzy, pokazując m. in. amatorskie teleskopy wykonane przez członków Pol. Tow. Miłośników Astronomii.

Następne sale zajął przegląd osiągnięć poznańskiej plastyki (malarstwo, rzeźba, grafika, plakat), sztuki użytkowej (tkaniny, meble artystyczne) i fotografii oraz dorobek poznańskiego przemysłu poligraficznego i ludowo-artystycznego (CPLiA). Ciekawą część stanowił pokaz wyróżniających się inscenizacji opery i teatrów poznańskich, demonstrowany na makietach dekoracji do poszczególnych sztuk i projektach kostiumów. Doskonale urządzone wnętrza studia Polskiego Radia i filmy, które na specjalnych pokazach udostępniał zwiędzającym Film Polski, uzupełniały i zamykały interesującą drugą część tej dużej wystawy. Opuszczaliśmy ją pouczeni o niezwykłym i twórczym wysiłku, jaki poznańscy uczeni, artyści, pracownicy oświaty i kultury włożyli w dzieło budowy nowej w formie, treści i zasięgu kultury Polski Ludowej.

Wystawę otworzył w dziesiątą rocznicę ozwobodzenia Poznania przewodniczący Prezydium MRN ob. Franciszek Frąckowiak. Licznie na uroczystość otwarcia zgromadzeni przedstawiciele życia naukowego i kulturalnego oraz społeczeństwa miasta wysłuchali przemówień dyr. dra Kazimierza Malinowskiego (z ramienia Muzeum Narodowego), prof. dra Stefana Barbackiego (z ramienia Polskiej Akademii Nauk) i prof. dra Zygmunta Wojciechowskiego (z ramienia Pozn. Tow. Przyjaciół Nauk). Wystawa, trwająca od 23 lutego do 23 kwietnia 1955 roku, wywołała duże zainteresowanie wśród zwiędzających.

Michał Witkowski

SPRAWOZDANIE

SEKRETARIATU REDAKCJI SŁOWNIKA STAROŻYTNOŚCI SŁOWIAŃSKICH ZE STANU I POSTĘPU PRAC W ROKU 1954

1. Skład Redakcji Głównej pozostawał ten sam, co i w latach poprzednich w osobach Profesorów Z. Wojciechowskiego i Tadeusza Lehra-Splawińskiego. Do nich należało główne kierownictwo pracami Słownika.
2. W składzie redaktorów i współredaktorów działów w ciągu roku sprawozdawczego nie zaszło zmian żadnych. Zespół ich z Redakcją Główną tworzy Komitet Redakcyjny, który w roku sprawozdawczym odbył jedno posiedzenie w Poznaniu w dniu 18 XII 1954 r.
3. Sekretariat Redakcji SSS po rezygnacji prof. J. Gajka z funkcji I Sekretarza (vacat) od 1 VI 1954 r. prowadził prof. W. Kowalenko, pełniący obowiązki II sekretarza przy współpracy mgra A. Wędzkiego i ob. Liczbańskiej, technicznej siły pomocniczej.

Redakcja, kierując pracami Słownika, stoi na gruncie materializmu historycznego i konsekwentnie go realizuje przy opiniowaniu opracowanych haseł. W roku ubiegłym w niejednym wypadku Redakcja zwracała artykuły autorom dla odpowiedniego przepracowania pod względem metodologicznym lub dla uwzględnienia literatury radzieckiej.

4. W zespole tegorocznym opracowującym hasła zaszły znaczne zmiany. Liczba jego w ciągu roku wzrosła do 156 osób, w związku z zaangażowaniem młodszych sił naukowych, a w końcu roku spadła do 107 osób. Zmniejszenie to bynajmniej